

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

(σχ. βιβλ. σελ. 10 -13)

Εξελίξεις στην Ευρώπη κατά τον 17^ο και τον 18^ο αι.

Οικονομικές μεταβολές

Στη διάρκεια του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα στην Ευρώπη σημειώθηκαν:

- θεαματική αύξηση του πληθυσμού.
- μεταβολές στην αγροτική οικονομία (**αγροτική επανάσταση**).
- ανάπτυξη του εμπορίου (Ευρώπη → Αφρική → Αμερική → Ευρώπη = τριγωνικό εμπόριο) και συσσώρευση κεφαλαίων.
- μεταβολές στην παραγωγική διαδικασία λόγω αύξηση της ζήτησης
- επιχειρηματίες που διαθέτουν κεφάλαια & αγρότες που ψάχνουν δουλειά στις πόλεις → δημιουργία μεγάλων εργοστασίων → εκβιομηχάνιση (α' φάση **βιομηχανικής επανάστασης**: 1750 – 1780 στη Μ. Βρετανία)

Κοινωνικές μεταβολές

- *Αριστοκράτες*: προσπαθούν να διαφυλάξουν τα προνόμιά τους.
- *Αστική τάξη*: ενισχύει διαρκώς τη θέση της.
- *Αγρότες και ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα*: ζουν σε άθλιες συνθήκες.

Πολιτική κατάσταση

- Ευρώπη: απόλυτη μοναρχία.
- Μ. Βρετανία: πολιτικά δικαιώματα για τις οικονομικά ισχυρές τάξεις ως αποτέλεσμα της ένδοξης επανάστασης του 1688.

Πνευματικές εξελίξεις

Πρόοδος των φυσικών επιστημών – Πρωτοπόροι:

- **Φράνσις Μπέικον**: κάθε επιστημονική θέση πρέπει να επαληθεύεται με πείραμα.
- **Ρενέ Ντεκάρτ**: η συστηματική αμφιβολία οδηγεί στην αληθινή γνώση.
- **Τζον Λοκ**: Οι άνθρωποι έχουν απαραβίαστα φυσικά δικαιώματα (ζωής, περιουσίας, ελευθερίας).
- **Ισαάκ Νεύτων**: νόμος της παγκόσμιας έλξης - το σύμπαν λειτουργεί με βάση φυσικούς νόμους.

Το κίνημα του Διαφωτισμού

Θεμελιακές θέσεις των διαφωτιστών:

- απόρριψη κάθε αυθεντίας
- κριτική υφιστάμενης γνώσης
- αποδοχή λογικής για την ερμηνεία του κόσμου (ορθολογισμός)
- πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να προοδεύει συνεχώς

Χρόνος και χώρος εκδήλωσης - Εκπρόσωποι του Διαφωτισμού:

- τέλη 17^{ου} αι. : Αγγλία → Νεύτων – Λοκ
- 18^{ος} αι. : Γαλλία → Βολτέρος – Ρουσό – Ντιντερό – Μοντεσκιέ
- 18^{ος} – 19^{ος} αι. : Υπόλοιπη Ευρώπη → Καντ – Κοραήσ
- 18^{ος} – 19^{ος} αι. : Υπόλοιπος κόσμος → Φραγκλίνος

Διαφωτισμός και πολιτική:

Βασικές θέσεις του Διαφωτισμού στην πολιτική:

- **Φυσικά δικαιώματα** (ζωής, ιδιοκτησίας, ισότητας, ελευθερίας σκέψης και έκφρασης)
- **Κοινωνικό συμβόλαιο** (=οι άνθρωποι δέχτηκαν να παραχωρήσουν κάποιες από τις ελευθερίες τους, προκειμένου να συμβιώσουν, και το κράτος εγγυήθηκε αυτή τη συμφωνία. Αν το κράτος παραβεί αυτή τη συμφωνία και γίνει τυραννικό, τότε οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα της αντίστασης: **Τζον Λοκ, Ρουσό** (που υποστήριξε ακόμα πως η πολιτική εξουσία πρέπει να βρίσκεται στα χέρια του λαού κι όχι κάποιου ηγεμόνα)
- **Γενική βούληση** (=η σύνθεση των ατομικών βουλήσεων μέσα από την οποία εκφράζεται το δημόσιο συμφέρον). Η γενική βούληση εκφράζεται με τη συμμετοχή του λαού στη λήψη των αποφάσεων: **Ρουσό**
- **Διάκριση των εξουσιών: Μοντεσκιέ** /διακριτοί φορείς εξουσίας:
 - ↳ Εκτελεστική εξουσία = η κυβέρνηση
 - ↳ Νομοθετική εξουσία = η βουλή
 - ↳ Δικαστική εξουσία = οι δικαστές

Έτσι οι εκάστοτε φορείς της εκτελεστικής εξουσίας δε θα μπορούσαν να συγκεντρώσουν τόση δύναμη ώστε να κάνουν κατάχρησή της.

Επίδραση του Διαφωτισμού σε:

- αμερικανική (1774) και γαλλική (1789) επανάσταση
- φωτισμένη δεσποτεία(παραλλαγή της απόλυτης μοναρχίας. **Εκπρόσωποι:** Φρειδερίκος Β' της Πρωσίας, Μαρία Θηρεσία της Αυστρίας, Αικατερίνη Β' της Ρωσίας)
- σύγχρονες δημοκρατίες.

Διαφωτισμός και θρησκεία:

- **Ντεϊσμός:** θρησκευτικό δόγμα που πρόσβευε ότι ο θεός έπλασε τον κόσμο, αλλά δεν παρεμβαίνει στη λειτουργία του.
- Αυστηρή κριτική στην καθολική εκκλησία.
- **Ανεξιθρησκία.**

Διαφωτισμός και εκπαίδευση:

Ρουσό:«Αιμίλιος» →κατάργηση της αυθεντίας του δασκάλου → προσωπική αναζήτηση του διδασκόμενου.

Διαφωτισμός και οικονομία

- **Φυσιοκρατία:** Κενέ → φυσική λειτουργία της οικονομίας
- **Οικονομικός φιλελευθερισμός :** Άνταμ Σμιθ → το κράτος δεν πρέπει να παρεμβαίνει παρά ελάχιστα στην οικονομική ζωή.

Η Εγκυκλοπαίδεια

Συλλογικό έργο 33 τόμων, με πρωτεργάτες τους Ντιντερό και Ντ' Αλαμπέρ, που συνοψίζει τις ιδέες του Διαφωτισμού.

Η διάδοση των ιδεών του Διαφωτισμού

Οι διαφωτιστικές ιδέες διαδόθηκαν αρχικά στα ανώτερα μορφωμένα κοινωνικά στρώματα και μέσα από εκλαϊκευτικά βιβλία έγιναν γνωστές και στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο.